

**ПОПОСКА Весна<sup>1</sup>**  
**ИЛИЕВА Јана<sup>2</sup>**

**ЕКСТРАТЕРИТОРИЈАЛНА АПЛИКАБИЛНОСТ НА  
УНИВЕРЗАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА  
ЧОВЕКОВИ ПРАВА ВО КОНТЕКСТ НА СПРАВУВАЊЕТО СО  
СОВРЕМЕНИТЕ ЗАКАНИ ОД ТЕРОРИЗМОТ**

**Апстракт:** Голем дел од современите противтерористички операции се одвиваат во контекст на операции за воспоставување или одржување на мирот, или операции кои подразбираат оперирање под јурисдикција која е дискутабилна. Во секој случај, станува збор за употреба на вооружена сила на туѓа територија, а едно од главните прашања кои се покренуваат е прашањето за екстратериторијалното важење на меѓународното право за човекови права, и во тој контекст правото на живот како фундаментално право. Оваа навидум исцрпена дебата доби особено силна димензија со одлуката на Европскиот суд за човекови права да се из земе од материјална расправа за случајот Банковиќ. Врзувањето, пак, на јурисдикцијата со ефективната контрола до денес остава отворени прашања. Целта на овој труд е да ги изложи различните проблематични аспекти и да даде по целесообразно гледање кон проблемот.

**Клучни зборови:** *тероризам, човекови права, јурисдикција, ефективна контрола, меѓународно право*

**POPOSKA Vesna**  
**ILIEVA Jana**

**EXTRATERRITORIAL APLICABILITY OF UNIVERSAL AND  
REGIONAL HUMAN RIGHTS INSTRUMENTS IN THE CONTEXT  
OF DEALING WITH MODERN THREATS OF TERRORISM**

**Abstract:** Many of contemporary counter-terrorist operations are conducted as a part of operations that occur with mission to establish or maintain peace, or operations that include operating under the jurisdiction which is questionable. In any case, it means use of armed force of a foreign

---

<sup>1)</sup> Авторот е помлад асистент на Факултет за правни науки, МИТ универзитет

<sup>2)</sup> Авторот е доцент на Факултет за правни науки, МИТ универзитет

territory, and one of the main issues that arise is the extraterritorial applicability of international human rights law, and especially right to life as fundamental. This seemingly exhausted debate got particularly strong dimension after the decision of the European Court of Human Rights to exempt from hearing the case Bankovikj. However, the conjunction of jurisdiction with effective control over territory leaves open questions. The purpose of this paper is to outline the various problematic aspects and give a more complete outline of the problem.

**Keywords:** *terrorism, human rights, jurisdiction, effective control, international law*

Вооружените конфликти, во принцип, во себе ја опфаќаат употребата на вооружена сила на туѓа територија првото прашање што неминовно се поставува е прашањето за територијалното важење на меѓународното право за правата на човекот (цело да се напише). Тоа, во принцип, го повлекува и прашањето за ефективна контрола, а еден аспект на оваа проблематика даде Меѓународниот суд на правдата при разгледување на Советодавното мислење за Палестинскиот суд во врска со прашањата кои произлегуваат од окупацијата и важењето на меѓународното право за човекови права (МППЧ) (целосно име) за време на окупација.

Во разгледување на ова мошне актуелно и важно прашање, повеќето авторитетни арбитери на полето на заштита на човековите права на регионално и универзално ниво имаа заземено слични ставови.

Така, во случајот на Лизиду против Турција, Европскиот суд за човекови права утврди дека со оглед на предметот и целта на Конвенцијата може да произлезе одговорност за државата како последица на воена операција, легална или не, во случаите кога таа врши ефективна контрола во област надвор од својата национална територија<sup>3</sup>.

Интерамериканската комисија за човекови права исто така смета дека иако јурисдикцијата во принцип е врзана за националната територија, универзалната природа на човековите права налага екстратериторијално важење во определени случаи<sup>4</sup>.

Комитетот за човекови права на ООН е на став дека Меѓународниот

---

<sup>3</sup>) *Loizidou v. Turkey* достапно на <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=h-bkm&action=html&highlight=loizidou%20%7C%20turkey&sessionId=90422130&skin=hu-doc-en>

<sup>4</sup>) *Coard et al. v. United States*, случај пред Интерамериканската комисија за човекови права достапно на <http://www1.umn.edu/humanrts/cases/us109-99.html> (Иако екстратериторијалната примена на американската Декларација не е поставена како прашање од страните, Комисијата смета дека е релевантно да се напомене дека, под одредени околности, остварувањето на нејзината (се мисли на државата) правна надлежност над дејствија со екстратериторијален локус не само што ќе бидат во согласност со правото туку се и потребни...).

пакт за граѓански и политички права ПППП дава заштита на секој што е во власта на државата, дури и ако не е лоциран на територијата на таа држава<sup>5</sup>.

Терминот „*ефективна контрола*“ знае да биде проблематичен за државите кои знаат да дадат различни толкувања за него. Кога зборуваме за ефективната контрола, генерално може да најдеме на две државни практики, зависно од фактот дали таа се однесува на територија или на индивидуи (некогаш може да се најде на термините *персонална* и *спацијална јурисдикција*<sup>6</sup>).

Кога се зборува за ефективна контрола на територијата, тоа најчесто се однесува на случаите на окупација; на пример, окупацијата на Турција на делови од Кипар или на Израел на палестинските територии. Во контекст на борбата со тероризмот, такви случаи се Авганистан и Ирак во определена фаза од конфликтот. Интересен е и случајот на Иласку и останатите против Молдавија и Русија,<sup>7</sup> во кој и покрај тоа што не стануваше збор за окупација, ЕСЧП го повтори ставот за ефективната контрола истакнат во пресудата за Лизиду.

Кога се зборува за ефективна контрола на индивидуи се препорачува да се погледне случајот на Очалан против Турција<sup>8</sup> или на Лопез Бургус<sup>9</sup> пред Комитетот за човекови права. И во двата случаја се разгледува јурисдикцијата врз лица како и ефективната контрола врз нив, што алудира кон обврската на државите за екстратериторијална апликација на меѓународното право за човекови права.

Иако на прв поглед изгледа дека постои консензус во практиката, решението во случајот Банковиќ од Европскиот суд за човекови права дава малку поинаква перспектива.

Со разгледувањето на допуштеноста на случајот на Банковиќ<sup>10</sup> и

---

5) Општ коментар 31 на Комитетот за човекови права достапен на <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G04/419/56/PDF/G0441956.pdf?OpenElement>

6) Ronchi, Paolo, The borders of human rights (forthcoming), *Law Quarterly Review*, 2012, достапно на [http://oxford.academia.edu/PaoloRonchi/Papers/974518/Al-Skeini\\_v\\_UK\\_The\\_Borders\\_of\\_Human\\_Rights](http://oxford.academia.edu/PaoloRonchi/Papers/974518/Al-Skeini_v_UK_The_Borders_of_Human_Rights)

7) *Ilascu and others v. Moldova and Russia*, p.314 достапно на <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=CASE%20%7C%20OF%20%7C%20ILASCU%20%7C%20OTHERS%20%7C%20v.%20%7C%20MOLDOVA%20%7C%208%20%7C%20July%20%7C%202004%20%7C%20This%20%7C%20judgment&sessionid=90422658&skin=hudoc-en>

8) *Öcalan v. Turkey*, случај пред ЕСЧП

9) *Sergio Euben Lopez Burgos v. Uruguay*, случај пред Комитетот за човекови права

10) Одлука за допуштеноста на Grand Chamber на ЕСЧП во случајот на *Vlastimir and Borka*

останатите против земјите-членки на НАТО и отфрлањето на случајот, Европскиот суд за човекови права за првпат даде територијално ограничување на правата заштитени со Конвенцијата. Иако ЕКЧП е регионален инструмент, природата на човековите права е универзална, а Конвенцијата како таква не дава територијално ограничување, односно членот 1 вели дека „високите страни-договорнички треба да осигураат дека сите лица во нивна јурисдикција ги уживаат правата и слободите што ги гарантира Конвенцијата во првиот дел“.

Ова го покренува прашањето дали јурисдикцијата треба да се земе исклучително територијално, што би значело дека државите-страни на Конвенцијата се ослободени од обврските што ги наметнува таа кога дејствуваат надвор од својата територија. Ова особено доби на тежина со вклучувањето на овие држави во операциите во Авганистан и Ирак во име на борбата со тероризмот, но и во Либија и останатите делови од светот на основа на хуманитарна интервенција и слично.

Иако се чини дека Судот секогаш инсистира на екстратериторијалност и ја оценува јурисдикцијата на персонална основа, овој случај понуди и сосема поинакво гледиште, кое целосно ги испровоцира активистите и теоретичарите на човековите права низ светот.

Да се навратиме за почеток на фактите на случајот - се работи за бомбардирање на зградата на белградската радио-телевизија во 1999 година, за време на интервенцијата на НАТО, при што загинале неколкумина вработени. Нивните роднини се јавиле како апликанти пред Судот, обжалувајќи го, меѓу другото, и правото на живот, кон Владите на државите-потписнички на ЕКЧП кои биле дел од извршувањето на конкретната воена операција.

Апликантите како основа го зеле фактот дека нивните роднини биле во или под јурисдикција на државите што учествувале во бомбардирањето. Контрааргументот на владите, пак, бил во насока дека член 1 од ЕКЧП, како и јурисдикцијата, треба да се толкуваат во согласност со она што претставува негово општо значење во меѓународното право.

Судот, по утврдување на екстратериторијалноста на актот, се осврнал на значењето на јурисдикцијата од член 1 на Конвенцијата со заклучок дека од аспект на меѓународното јавно право, јурисдикциската компетентност е примарно територијална. (фуснота) Според ставот на Судот, член 1 мора да се разбере така што го рефлектира примарно територијалното значење на јурисдикцијата, и тоа произлегува од претходните одлуки на ЕСЧП

---

BANKOVIĆ, Živana STOJANOVIĆ, Mirjana STOIMENOVSKI, Dragana JOKSIMOVIĆ and Dragan SUKOVIĆ Against Belgium, the Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Turkey and the United Kingdom, достапно на <http://www.unitn.it/files/download/14918/bankovic.pdf>

и од подготвителните работи (travaux preparatoires) на Конвенцијата. Понатаму, Судот утврдил дека екстратериторијална јурисдикција за која се зборува во претходните случаи на ЕСЧП постоела во случаите кога: а) повиканата држава како последица на воена окупација ефикасно ја контролира релевантната територија, и тоа во случај кога тоа е територија на друга држава-потписничка или б) повиканата држава имала право, според меѓународното јавно право, да извршува екстратериторијална јурисдикција (согласност на државата и друго, параграф 73 од Одлуката).-фуснота

Заклучокот на Судот е дека и покрај тоа што се работи за екстратериторијален акт на држава-членка, апликантите и нивните роднини што настрадале не биле во или јурисдикција на државите чишто авиони го извршиле бомбардирањето, но идека Федеративна Република Југославија (ФРЈ) не е дел од правниот простор на Европската конвенција за човекови права, која според заклучокот на судот нема интенција за универзална примена, низ целиот свет. За да постои одговорност на основа на Конвенцијата, потребно е да постои претходна врска, односно јурисдикциска врска (jurisdiction link) меѓу претпоставените жртви и државите-договорнички на Конвенцијата. Јурисдикциската врска претставува новина во вокабуларот на Судот, но ниту од објаснувањето во одлуката не можеме да бидеме сигурни на што, конкретно, се однесува. Самиот текст на одлуката е по малку конфузен и неповрзан. Но, како и да се земе, оваа одлука несомнено ја поткопува универзалноста на човековите права и ги врзува истите со определено членство. Се чини дека Судот има забораено дека ЕКЧП, иако е регионален инструмент, штити права што се универзални по природа, и тоа мора да биде земено предвид<sup>11</sup>.

Одлуката за Банковиќ дава, според одредени автори, „многу ограничено гледиште, кое не ги отсликува доктрините на меѓународното јавно право“<sup>12</sup> или, пак, претставува „погрешно толкување на претходната практика“<sup>13</sup>. Анализата на Антонио Касезе<sup>14</sup> на терминот *јурисдикција* во

---

<sup>11</sup>) Roxstrom, Erik; Gibney, Mark and Einarsen, Terje, „The NATO-bombing case (Bankovic et Al. V. Belgium et Al.) and the limits of Western human rights protection“, Boston University international law journal (Vol. 23:55), p. 62-66

<sup>12</sup>) Prof. Shelton, Dinah, „The boundaries of human rights jurisdiction in Europe“, достапно на <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1154&context=djcil>; Orakhelashvili, Alexander, „Restrictive interpretation of human rights treaties in the recent Jurisprudence of the European court of Human rights“, достапно на <http://ejil.oxfordjournals.org/content/14/3/529.full.pdf>

<sup>13</sup>) Miller, Sarah, Revisiting Extraterritorial Jurisdiction: A Territorial Justification for Extraterritorial Jurisdiction under the European Convention, достапно на <http://www.ejil.org/article.php?article=1937&issue=93>

<sup>14</sup>) Cassese, Antonio, „International Law“, Oxford University Press, 2001

(Според професорот Касезе, државите се обврзани да ги почитуваат човековите права

контекст на член 2 од МПГПП е во слична насока.

Примарното толкување на член 1 од Конвенцијата, односно на јурисдикцијата, е дадено уште во 1975 година во случајот на Кипар против Турција<sup>15</sup> од страна на тогашната Европска комисија за човекови права, според кое, ако се земат предвид термините што се употребени и целта на Конвенцијата како целина, државата може да се повика на одговорност за нејзини акти (вклучително и акти на дипломатски и конзуларни претставници, како и на безбедносни сили), кои произведуваат ефект надвор од националната територија. „Причината за ова е фактот што агентите на државата и кога се надвор од националната територија, се под јурисдикција на нивната држава, и таа јурисдикција им ја пренесуваат на лицата и предметите што ги контролираат во оној обем во кој извршуваат власт над нив“ - стои во пресудата. Овој став во поглед на член 1 е потврден во повеќе наврати<sup>16</sup>.

Во контекст на предметот на овој труд, интересни се два случаја разгледувани исто така од Европскиот суд за човекови права по одлуката за Банковиќ. Првиот е случајот на Иса и останатите против Турција<sup>17</sup>, за којшто беше донесена пресудата во 2005 г., а во којшто Турција се повикуваше токму на одлуката за Банковиќ. Да ги погледнеме, пред сè, фактите на случајот накратко.

Се работи за убиство на 6 овчари во северен Ирак од страна на турски безбедносни сили во пограничниот регион, кои таму биле во обид да се справат со припадници на терористички групи што барале засолниште во тој регион. Апликанти се сопругите и мајките на овчарите.

Во својата проценка, Судот ја цитирал пресудата на Иласку и останатите против Молдавија и Русија во делот во којшто се вели дека вршењето јурисдикција е неопходно за да се констатира дека постои повреда, а за да ја објасни јурисдикцијата, се повикал на одлуката од случајот со Банковиќ - дека таа мора да биде сфатена така што ќе ги рефлектира принципите на меѓународното јавно право и општото значење на поимите и дека има, пред сè, територијален контекст. Но, по овие констатации Судот констатирал дека, иако значењето не е секогаш примарно територијално, во исклучителни ситуации кога државите-

---

не само на нивната територија туку и во странство, кога извршуваат некаква власт или контрола, без оглед дали лицата се нивни државјани или странци. Притоа, под вршење на власт не се подразбира само изразување на суверенитет во смисла на законска јурисдикција и административни моќи туку на извршување на власт без оглед колку е временски ограничена (на пример, ескалација на употреба на сила во вооружен конфликт.)

<sup>15</sup>) Пресудата е достапна на <http://www.cyprus-dispute.org/materials/echr/index.html>

<sup>16</sup>) *Drozd and Janousek v. France and Spain, Hess v. UK, W. v. UK, Lozidou v. Turkey, Cyprus v. Turkey*, случаи пред ЕСЧП

<sup>17</sup>) Пресудата е достапна на <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=Issa&sessionId=90607683&skin=hudoc-en>

членки на ЕКЧП изведуваат екстратериторијални дејствија, тие дејствија можат да предизвикаат постоење на нивна јурисдикција. Сепак, Судот не успеал да констатира повреда на правото на живот, бидејќи апликантите не успеале да докажат дека нивните роднини потпаднале под јурисдикција на турските безбедносни сили, поради присуството на различни вооружени групи на истата територија. Судот не можел да утврди дали жртвите настрадале токму од оружјето на турските безбедносни сили, ниту, пак, дека во тој период тие биле присутни во тој регион.

Оваа пресуда ни е важна од еден друг аспект, особено во контекст на операциите изведувани од страна на безбедносните сили на држави што се страни на Конвенцијата во рамки на мисијата „Истрајна слобода“ во Ирак, земја што не е дел од европскиот правен простор ако се толкува преку објаснувањето во одлуката за Банковиќ. Нешто што уште повеќе оди во таа насока е случајот што ќе го продискутираме.

Имено, неодамна ЕКЧП донесе одлука токму во врска со еден таков случај, во која беше констатирана повреда на процедуралните гаранции на член 2, кој оди во прилог на екстратериторијалното толкување<sup>18</sup>. Се работи за случајот на Ал Скеини и останатите против Обединетото Кралство<sup>19</sup>. Основа за покренување на случајот била смртта на шестмина на ирачки цивили во 2003 година, во инцидент во кој биле вклучени британски војници, време кога Обединетото Кралство де факто била окупаторска сила. Тројца од жртвите биле ранети смртно или починале на самото место, застрелани од војниците; еден настрадал во престрелка на британска патрола со неидентификуван напаѓач, еден бил претепан и потоа фрлен во река од страна на војниците, каде што потонал, а еден починал во британската воена база со 93 повреди на телото. Роднините на жртвите се пожалиле пред ЕСЧП на основа на повреда на правото на живот, во делот на неспроведување ефикасна истрага, и во дел од случаите на тортура и нехуман третман, откако националните судови во Обединетото Кралство одбиле да применат екстратериторијалност.

Окупациските сили биле обврзани со Резолуцијата 1511 на Советот за безбедност на ООН, кој им дала мандат да ја потпомогнат обновата на земјата. Треба да се земе предвид и фактот дека во периодот од 1 мај 2003 г. до 30 јуни 2004 г., тие се соочиле со 178 демонстрации и 1.050 насилни напади од најразличен карактер. Кои се тие?

Употребата на сила за британските војници била регулирана според соодветни Правила на однесување, а употребата на смртоносна сила во

---

<sup>18)</sup> Wagner, Adam, Strasbourg ruling may change UK's responsibilities under the Human Rights Act, достапно на <http://www.guardian.co.uk/law/2011/jul/04/iraq-al-skeini-human-rights-act>

<sup>19)</sup> Al-Skeini and others v. the United Kingdom, достапно на <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=887952&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>



тој период се регулирала со издавање посебна картичка - т.н. „алфа-картичка“. Според оваа картичка, смртоносна сила може да се употреби во самоодбрана или во одбрана на друг во случај кога е тоа крајно неопходно и со дадено претходно предупредување секогаш кога е тоа можно, односно нема да направи дополнителна штета, и со максимално внимание да нема останати повредени. Исто така, постоела и соодветна политика на пријавување и истрага на сите инциденти што вклучуваат пукање. Се работи за 6 случаи, чии детали накусо ќе ги погледнеме, бидејќи фактичката ситуација и реакцијата на војската ќе ни помогнат, во делот за заклучоци, да извлечеме препораки во справувањето со современите закани од тероризмот.

Во првиот случај, едно лице било директно застрелано. Имено, постоел локален обичај за пукање на погреб, но војниците од патролата не знаеле и, поради намалената видливост и стравот за сопствените животи, испукале без предупредување. Во вториот случај се работело за дејствување според лажни разузнавачки информации. Во третиот случај се работело за лице кое настрадало како колатерална штета во вооружена престрелка. Во четвртиот случај се работело за обид да се запре комбе за кое постоело сомневање дека од него се вршат напади. Во петтиот случај се работело за одбивање да се спроведе истрага за момче кое било пронајдено удавено во река, а се знаело дека претходно било во контакт со војниците. Последниот случај е случај на приведување и мачење во база. Во првите 4 случаи, повисоко одговорното лице открило дека употребата на сила била во согласност со Правилата на однесување.

Апликантите се обиделе правдата да ја побараат прво во судовите на Обединетото Кралство, каде што се спорело дали Актот за човекови права има екстратериторијална примена.

Случајот стигнал до ЕСЧП, каде што еден од главните аргументи на владата била одлуката за Банковиќ. Судот во својот одговор вели дека е точно дека екстратериторијална јурисдикција постои само по исклучок, но дека прашањето дали таа постои, мора да се разгледува во секој поединечен случај според фактите. Притоа, принципот на ефективна контрола, според судот, е *фактичка состојба и не зависи од декларции* и изјави на државите за тоа дали се чувствуваат одговорни или не (владата се обидела да се повика на тоа дека, бидејќи силите дејствувале под мандат на ООН, всушност ООН има ефективна контрола во Ирак). Што се однесува, пак, до она што се нарекува „правен простор на Конвенцијата“, Судот нагласил дека, во принцип, **„окупациските сили на државите што се страни на Конвенцијата се одговорни за повреди на човековите права на таа територија во согласност со Конвенцијата“**. Спротивното би значело да се лишат лицата на таа територија од правата што ги уживале и да се создаде вакуум во заштитата.



Во конкретните дадени околности, „Судот успева да воспостави јурисдикциска врска во смисла на член 1 од Конвенцијата помеѓу Обединетото Кралство и починатите“ во сите 6 случаи. По однос на правото на живот, Судот појаснил дека за него не е можна дерогација според член 15 од Конвенцијата и дека тоа ги покрива случаите на намерни убивања и оние ситуации во кои е забрането да се употребува сила што може да доведе до лишување на живот. „Секоја сила што се употребува не смее да биде повеќе од апсолутно неопходна за постигнувањето на целите предвидени во член 2 од Конвенцијата“. Иако свесен за комплицираната безбедносна ситуација, Судот нагласил дека истата не влијаела на фактот дека процедуралните барања од член 2 се апликабилни, повикувајќи се на богата досегашна практика<sup>20</sup>. Без оглед на безбедносната ситуација, мора да се обезбеди независна и ефикасна истрага за смртта. Затоа Судот нашол повреда на процедуралните гаранции во првите пет случаи, иако ги зел предвид сериозните околности. Случајот не ја обработил материјалната страна на член 2, освен во делот во којшто се вели дека само во првата, втората и во четвртата ситуација лицата биле застрелани од британски војници чиј идентитет е познат, а прашање на истрагата е дали војниците употребиле сила во согласност со постоечките Правила на однесување. Во поглед на третиот случај, нејасно е дали биле преземени мерки за заштита на цивилите. Петтата ситуација е исто така нејасна, бидејќи не се знае дали војниците го фрлиле момчето во река. Ваквото решение наишло на остра критика кај дел од академската заедница<sup>21</sup>.

Како и да е, одлуката носи голем исчекор напред и веројатно нема да биде погрешно да се толкува дека, ако дава процедурална заштита, членот 2 дава и материјална заштита, секако приспособено на фактот дека ситуацијата на теренот е поинаква и лесно може да ескалира, со посочување на потребата од почитување на правилата на однесување.

Ставот на САД, пак, по прашањето на екстратериторијалното важење на човековите права е посебна приказна која најдобро го отсликува создавањето и одржувањето на Гвантанамо. Според договорот меѓу САД и Куба за заливот Гвантанамо, САД имаат „комплетна јурисдикција“, а Куба има „целосен суверенитет“ на базата<sup>22</sup>. Ова е аргументот за судовите на САД да тврдат дека немаат јурисдикција на случувањата во базата и жалбите на лицата што се задржани таму. Сепак, Врховниот суд на САД не се согласил со ваквиот став, па во случајот на Расул против Буш од

---

<sup>20</sup>) Güleç v. Turkey; Ergi v. Turkey; Ahmet Özkan and Others v. Turkey; Isayeva v. Russia; Kanlıbaş v. Turkey

<sup>21</sup>) Milanovic, Marko „Al-Skeini and Al-Jedda in Strasbourg“, The European Journal of International Law, Vol. 23 no. 1, © EJIL, 2012

<sup>22</sup>) <http://www.law.duke.edu/publiclaw/supremecourtonline/editedcases/rasvbus.html>

2004 год. одлучил дека Окружниот суд сепак треба да ја земе предвид апликацијата што претходно ја отфрли на основа на тврдењето дека не е надлежен<sup>23</sup>.

### **Заклучок**

Едно од основните карактеристики на човековите права е нивната универзалност и апсолутното важење „во однос на сите“. Тие се толку длабокофундирани во човековата природа и достоинство, што нивното негирање е негација на хуманата суштина на луѓето.

Суштината на човековите права е нивната универзалност. Меѓународните инструменти за заштита на човековите права даваат доволен основ фундаменталните права да бидат третирано како когентни норми на современиот меѓународен поредок. Ова посебно се однесува на правото на живот и забраната за тортура. Сепак, до денес постои сериозна дискрепанца помеѓу напишаното и спроведеното. Практиката на институциите надлежни за имплементација и надзор врз меѓународните договори за човекови права е поприлично конзистентна, но токму условно кажано најмалите отстапки како што е единствениот случај на Банковиќ пред Европскиот суд за човекови права отвораат најголем простор за подривање и сомнеж.

Во контекст на современиот тероризам, кој има за цел да ги подрие токму фундаменталните либерални западни вредности на кои почива универзалниот концепт за човековите права, нивната заштита добива уште поголема важност. Токму тоа е идејата на водечките принципи за заштита на човековите права и борбата со современиот тероризам изготвени од Комитетот на министри при Советот на Европа. Колку и да изгледа тежок за постигнување, балансот помеѓу човековите права и безбедноста е клучот за општествен просперитет.

Современиот тероризам е од страна на државите третиран на различни начини- како криминален акт, како акт на внатрешен вооружен судир или акт на војна. Не постои унифицирана и сеопфатна дефиниција за тероризам. Но, голем дел од актите на тероризам се одвиваат во некој од погоре образложените контексти, што дава дополнителна тежина на проблемот, пред сè во определувањето на апликабилниот правен режим под кој потпаѓа заштитата на правото на живот во дадената ситуација.

Токму затоа, екстратериторијалната апликабилност на човековите права мора да биде признана и почитувана секогаш кога ќе се утврди апликабилност на правниот режим на меѓународното право за човекови права на дадена територија. Ова особено важи за Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, но, во некои случаи, како што утврди

---

<sup>23</sup>) *Rasul v. Bush & Al Odah v. United States*, достапно на <http://www.cdi.org/news/law/gtmo-sct-decision.cfm>

Меѓународниот суд на правдата за окупираните палестински територии, истото важи и за некои економско-социјални и културни права.

### **Користена литература**

- [1] Cassese, Antonio, „International Law“, Oxford University Press, 2001
- [2] Orakhelashvili, Alexander, „Restrictive interpretation of human rights treaties in the recent Jurisprudence of the European court of Human rights“
- [3] Roxstrom, Erik; Gibney, Mark and Einarsen, Terje, „The NATO-bombing case (Bankovic et Al. V. Belgium et Al.) and the limits of Western human rights protection“, Boston University international law journal (Vol. 23:55), p. 62-66
- [4] Ronchi, Paolo, The borders of human rights, *Law Quarterly Review*, 2012
- [5] Shelton, Dinah, „The boundaries of human rights jurisdiction in Europe“,
- [6] Miller, Sarah, Revisiting Extraterritorial Jurisdiction: A Territorial Justification for Extraterritorial Jurisdiction under the European Convention
- [7] Milanovic, Marko, „Al-Skeini and Al-Jedda in Strasbourg“, The European Journal of International Law, Vol. 23 no. 1, © EJIL, 2012